

УДК 94(477.51)«19»

Юрій Русанов*

ОСВІТНЬО-ДОБРОЧИННА ДІЯЛЬНІСТЬ ПАВЛА СТЕПАНОВИЧА КОРОБКИ

У статті висвітлюються головні етапи життя та громадської діяльності, насамперед просвітницько-доброчинної у містечку Мрин Чернігівської губернії, українського правника і освітнього діяча Павла Степановича Коробки.

Ключові слова: П.С. Коробка, доброчинність, освіта, культуртрегерство, комунітарні ідеї.

У вітчизняній історії нині нам відомо багато діячів, які є прикладом безкорисливого служіння суспільству, подвижництва та навіть самопожертви. Серед таких слід згадати й уродженця Чернігівщини Павла Степановича Коробку — правознавця, освітнього діяча, доброчинця останньої третини ХІХ — початку ХХ ст. Діяльність П. Коробки привертала увагу громадськості уже за його життя. Так, ще 1904 р. у Санкт-Петербурзі побачила світ книга «Общественная деятельность П.С. Коробки. 1868–1903 гг.»¹ — документальний опис його життя з унікальними фотографіями і спогадами, в якому розкривається постать П. Коробки як громадського діяча та доброчинця, і зокрема висвітлюється його роль у заснуванні Людмилинської жіночої школи сільського домоведення і садибного господарства у містечку Мрин Ніжинського повіту Чернігівської губернії. Також неодноразово позитивно відгукувався про П. Коробку у своєму відомому «Щоденнику» О. Кістяківський².

Діяльність цієї неординарної постаті не вписувалася в рамки офіційної радянської ідеології, а тому її ім'я після тривалого забуття нині повертається до суспільного загалу. Протягом останніх двох десятиріч окремі публікації, присвячені П. Коробці, стали з'являтися у газетних матеріалах, інших періодичних виданнях, особливо на батьківщині цього діяча — Чернігівщині, в яких розглядаються різні аспекти його громадської і доброчинної діяльності переважно в цьому краї³. Детальне висвітлення життєвого шляху П. Коробки,

* Юрій Русанов — кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри етнології та краєзнавчо-туристичної роботи Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка, Y.rusanov@rambler.ru.

¹ *Общественная деятельность П.С. Коробки. 1868–1903 гг.* — СПб., 1904. — 47 с.

² *Кістяківський О.Ф. Щоденник (1874–1885).* — Т. 1–2. — К., 1994–1995.

³ *Андрієнко М.* Павло Коробка — громадянин і меценат // *Носівські вісті.* — 2001. — 17 листопада; *Конячинко М.* Меценат і сівач добра // *Просвіта.* — 1997. — 10 травня; *Ткаченко В.* Громадська діяльність П.С. Коробки // *Література та культура Полісся.* —

становлення його суспільно-політичних поглядів, формування громадських пріоритетів, реалізації освітньо-доброчинних справ дозволить глибше визначити вагомість його суспільного внеску.

Народився Павло Степанович Коробка 6 (18 за н.ст.) травня 1846 р. у Борзнянському повіті Чернігівської губернії в родовому маєтку свого батька, заможного поміщика, полковника Степана Антоновича Коробки, котрий походив з давнього козацького роду. Через епідемічні хвороби з шести його дітей вижив тільки Павло, до якого були спрямовані всі турботи люблячої матері Людмили Платонівни. З містечком Мрин (тепер — село Носівського району Чернігівської області), де був великий маєток матері П. Коробки, пов'язані не тільки його юнацькі роки, а й, власне, вся подальша громадська діяльність. Саме Людмила Платонівна виховувала в його душі любов до людей, благородство, відповідальність та небайдужість до чужих проблем. Завдяки матері отримав і початкову освіту, яка сама підготувала сина до першого класу Ніжинської гімназії, куди той пішов 1856 р. (потім продовжив навчання в місцевому лицейі). Після отримання класичної середньої освіти 1863 р. вступив до юридичного факультету Київського університету св. Володимира. Наслідуючи славні традиції цього навчального закладу, відчуваючи душевний покликання до здійснення добра він разом з іншими студентами щомісячно вносив кошти на потреби закладів початкової освіти та інші благодійні справи⁴.

Павло досить добре навчався в університеті, зокрема після його закінчення колишньому студенту вдалося зберегти дружні стосунки з багатьма професорами — М. Ренненкампом, М. Бунге, О. Кістяківським та ін. Особливо з останнім у нього склалася найбільш приязна дружба, зокрема, відомому юристу О. Кістяківському допомагав у збиранні матеріалів зі звичаєвого права. На подальший свідомий вибір у діяльності П. Коробки великий вплив мав його дядько, генерал-лейтенант Леонід Платонович Рудановський, який був високоосвіченою і ерудованою людиною. Він не мав власної сім'ї, тому весь час приділяв велику увагу своїй сестрі Людмилі Платонівні та її сину Павлу, котрий після завершення навчання на юридичному факультеті Університету св. Володимира у 1868 р. здобув у Києві ще одну освіту — педагогічну — у вчительській гімназії під керівництвом її директора, відомого громадського діяча і педагога І. Посяди⁵.

Професійна кар'єра молодого правника розпочалась з призначенням на початку 1870-х рр. на посаду дільничного мирового судді у Борзнянському і Ніжинському повітах. Професійну кар'єру успішно продовжив з обранням у травні 1878 р. на ту ж саму посаду, але вже тепер у Санкт-Петербурзі, обов'язки

Вип. 21. — Ніжин, 2002. — С. 281–283; *Матюшенко А.* Громадська діяльність Павла Степановича Коробки // *Скарбниця української культури*: Зб. наук. праць. — Вип. 8. — Чернігів, 2007. — С. 136–139 та ін.

⁴ Коробка Павло Степанович // *Енциклопедія історії України*. — Т. 5. — К., 2008. — С. 167; *Матюшенко А.* Вказ. праця. — С. 136.

⁵ *Бруханда С.* Із Замринки Мрин розбудовувався // *Носівські вісті*. — 1998. — 29 квітня. — С. 2; Коробка Павло Степанович // *Енциклопедія історії України*. — Т. 5. — С. 167.

якої виконував безперервно до 1903 р. За короткий час як фахівець здобув великий авторитет, швидко просувався в послужному списку «Табеля про ранги». Незважаючи на те, що був близький до царського двору і товаришував зі знаттю, П. Коробка вирізнявся передовими соціально-політичними поглядами. Досить часто друкувався на шпальтах чернігівських та петербурзьких періодичних видань, зокрема опублікував цикл нарисів під спільною назвою «Заметки мирового судьи» («Журнал юридического общества при Санкт-Петербургском университете») та низку праць на педагогічні, загальнолітературні і місцеві господарські теми⁶. З позиції свого понад 30-річного юридичного досвіду П. Коробка для покращення діяльності земських і міських установ запропонував слушну пропозицію проводити їх ревізію силами професійних урядових контролерів⁷. Павло Степанович публічно висловлювався й щодо реорганізації місцевих судів, їхньої незалежності та незмінності терміном 25 років, необхідності залучення до їх роботи освічених і порядних людей⁸.

У Ніжині П. Коробка протягом двох років був головою училищної ради, влаштував початкові школи, вчительські курси. У Чернігові обирався членом губернської економічної ради, декілька разів робив щедрі дарунки музею Чернігівської губернської архівної комісії, зокрема, коштовний порцеляновий посуд⁹. Натомість у Санкт-Петербурзі опікувався долею знедолених і хворих дітей, окрім того, свої думки з цієї проблеми виклав окремою працею¹⁰. Службу П. Коробка завершив по відомству міністерства внутрішніх справ у чині дійсного статського радника і був зарахований до штату міністерства народної освіти. Перед жовтневим переворотом 1917 р. П. Коробка вийшов у відставку, остаточно повернувся до Мрина й назавжди оселився у своїй садибі (нині тут міститься дільнична лікарня).

Глибоке розчарування бездіяльністю переважної більшості дворянства в пореформений час щодо покращення життя селянства привернуло увагу П. Коробки до ідей комунітаризму, до пошуку неревольюційних шляхів удосконалення суспільства на засадах «братерського єднання однодумців». Як людина далекоглядна, з державницьким мисленням, Павло Степанович розумів, що землі у переважної більшості селян більше не стане. Натомість раціонально, високопродуктивно користуватись нею вони не вміли через неосвіченість і відсутність спеціальних агрономічних навичок. Саме це П. Коробка вважав головною причиною селянських злиднів. Серед іншого він активно пропагував ідею хутірських фермерських господарств, в яких убачав серйозний резерв

⁶ Див. напр.: *Коробка П.С.* Безотлагательные меры для правильного устройства сел Черниговской губернии в связи с хуторским хозяйством // Земский сборник Черниговской губернии. — 1909. — № 7–8. — С. 128–141 та ін.

⁷ *Коробка П.С.* Ревизия земских учреждений и городских управ // Земский сборник Черниговской губернии. — 1909. — № 11. — С. 61–64.

⁸ *Коробка П.С.* Как нужно устроить местный суд // Земский сборник Черниговской губернии. — 1909. — № 12. — С. 36–61.

⁹ [Благодарность П.С. Коробке за дар, поступивший в Музей архивной комиссии] // Труды Черниговской губернской архивной комиссии. — 1913. — Вып. 10. — С. 249.

¹⁰ *Общественная деятельность П.С. Коробки. 1868–1903 гг.* — С. 6.

інноваційного розвитку сільського господарства. Для влаштування зразкових хуторів цей культуртрегер навіть пропонував свої землеволодіння у Мрині¹¹.

У своїй діяльності П. Коробка багато уваги приділяв саме поліпшенню життя і господарювання селян. Його пропозиції з цих проблем ґрунтовно викладені у звіті комісії Державної ради (окремою роботою матеріали були видані 1903 р. у Санкт-Петербурзі). Намагаючись допомогти сільським трударям-землякам, Павло Степанович навіть улаштував окремих із них на роботу у столиці. Утім найбільшу увагу П. Коробка зосередив на сімейному вихованні та просвітництві серед селянства, особливо на освітніх проектах, у розробці яких брав участь на загальнодержавному рівні¹².

Починаючи із 1870-х рр. у Чернігівській губернії, як і в усій Російській імперії, з впровадженням освітніх реформ почала створюватися мережа навчальних закладів: початкових народних, міських, ремісничих і сільськогосподарських училищ, гімназій. Розуміючи важливість освіти в пореформеному суспільстві, свою меценатську діяльність у цій сфері П. Коробка розпочинає в 1868 р. із заснування у містечку Мрин, де була майже суцільна неписьменність, початкового училища для селянських дітей. З огляду на відсутність учителів він сам деякий час навчав їх грамоті. Так як шкільне приміщення виявилось малим і незручним, добродичинець звів нову велику споруду, котра, на жаль, згоріла невдовзі після її відкриття. Не зупиняючись перед благородною метою забезпечити початковою освітою селян-земляків, Павло Степанович постійно опікувався школою у Мрині, зміцнював її матеріальну базу. На місці згорілого будинку було зведене у 1900 р. ще краще від попереднього приміщення освітнього закладу. Зважаючи на число бажаючих отримати початкову освіту, він за власні кошти і на власній землі спорудив двокласне училище на 130 вихованців та будинок для трьох учителів, наділивши їх землею для ведення господарства. При освітньому закладі також була відкрита бібліотека, яка нараховувала декілька тисяч томів¹³.

Майже одночасно з облаштуванням початкового училища П. Коробка разом зі своєю матір'ю, Людмилою Платонівною, почав будівництво красивого мурованого храму, адже стара церква, що руйнувалась, мала невелике дерев'яне приміщення і не могла вмістити усіх прихожан. (храм було відкрито у вересні 1897 р.). До цього часу П. Коробка, як попечитель духовної обителі, посприяв заснуванню й церковного хору. Разом із відкриттям храму були влаштовані притулок для німецьких та прийомний pokій, що невдовзі перетворився у сільську лікарню, в котрій працювали лікар, фельдшер і акушерка. Також добродичинець організував пожежну команду, яка мала в своєму розпорядженні окреме приміщення та декілька пожежних труб і засобів для гасіння пожежі¹⁴.

¹¹ Там же. — С. 15, 34.

¹² Об избрании [П.С. Коробки] от Нежинского земства на общеземский съезд по народному образованию в Москве // Земский сборник Черниговской губернии. — 1910. — № 12. — С. 150.

¹³ Андрієнко М. Павло Коробка — громадянин і меценат // Носівські вісті. — 2001. — 17 листопада. — С. 1–2.

¹⁴ Ткаченко В.В. Указ. праця. — С. 283.

1 жовтня 1901 р. у Мрині за присутності високопоставлених офіційних осіб, у тому числі чернігівського губернатора, П. Коробкою було урочисто відкрите Леонідівське нижче ремісниче чоловіче училище, назване на честь його рідного дядька — Леоніда Платоновича Рудановського, котрий особистим прикладом вірності громадянському обов'язку і безкорисливою працею на користь суспільства мав великий вплив на спрямування життєвої позиції свого племінника. В училищі, яке було першим у губернії навчальним закладом такого типу, працювало 3 відділення — ковальське, слюсарне та столярне. Хлопці навчалися віком від 14-ти до 16-ти років, проте інколи зараховувалися й старші. Протягом трьох років вони набували фаху прикажчика, майстра з виробництва селянського реманенту та ремонту сільгосптехніки. Учні, зокрема, виготовляли знаряддя праці і речі, необхідні для сільського вжитку: плуги, борони, віялки, сокири, молотки, завіси, діжки та ін. Більшість з випускників училища виїхала із села, працювала на заводах Києва, Харкова, Санкт-Петербурга та інших міст. Станом на 1915 р. в училищі навчалося 40 учнів¹⁵. Нині в його приміщенні міститься Мринська загальноосвітня середня школа.

Утім, особливою подією в системі початкової спеціальної освіти губернії стало відкриття 1903 р. у Мрині за клопотанням та значної матеріальної і фінансової підтримки П. Коробки ще одного просвітницького закладу, який вирізнявся своєю унікальністю не тільки на Чернігівщині, — Людмилинової жіночої школи сільського домоведення і садибного господарства. Добродієць назвав його на честь своєї матері, яка була одnodумцем у багатьох його починаннях. Проект школи, поданий до міністерства народної освіти, зацікавив не тільки уряд, а й місцеві громадські кола¹⁶. Фінансування будівництва й подальшої роботи навчального закладу здійснювалось як за рахунок держави, так і коштів, які виділялися Чернігівським губернським і Ніжинським повітовими земствами, та найбільше місцевим землевласником-філантропом П. Коробкою.

Людмилинової школа була однією з перших шкіл в Україні такого типу. Заснована вона була спеціальним урядовим указом¹⁷. Спочатку заклад тимчасово містився у власному великому будинку її попечителя — П. Коробки. Тут розташовувалися навчальна кухня, квартира-економки на дві кімнати, пральня, комора, кімната для жіночої прислуги, приміщення для худоби, сторожка. В школу було подано 40 заяв бажаючих у ній навчатися, що наглядно свідчило про потребу в такому навчальному закладі. З числа цих осіб зараховано було

¹⁵ Там само. — С. 281.

¹⁶ Проект устройства в м. Мрине Черниговской губернии Нежинского уезда Людмилинової женской школы сельского домоводства земледельческого характера // Земский сборник Черниговской губернии. — 1901. — № 12. — Прилож. — С. 1–20.

¹⁷ Положение о Людмилинової женской школе сельского домоводства и усадебного хозяйства в местечке Мрине Нежинского уезда Черниговской губернии // Земский сборник Черниговской губернии. — 1903. — № 3. — С. 2–4.

12 дівчат, зокрема, дві дворянки, одна донька священика і дві — вчителів, решта дівчат були селянського та козацького походження¹⁸.

Садиба цього навчального закладу займала 20 десятин землі, подарованих йому П. Коробкою, на яких було зведено чимало будівель та різних приміщень. Крім навчального корпусу тут розмішувалися їдальня, квартири для вчителів, інтернат для 26 приїжджих вихованок, лазарет, зал для рекреацій, навчальна кухня, молочарня, пташник, свинарник, вівчарня, пасіка, двір для 16 корів, оранжерея, теплиця, парники, конюшня, баня та ін. Було посаджено близько 7 га саду. Для господарських потреб попечитель виділив також 10 десятин сінокошу та 30 десятин ріллі, які забезпечували школу сировиною і продуктами харчування. Усього Павло Степанович пожертвував коштів для потреб школи, яка за положенням належала до середнього спеціального навчального закладу, понад 50 тис. руб.¹⁹ На думку засновника, потреба в організації такого навчального закладу була покликана, насамперед, необхідністю хоч якось запобігти бідності в умовах постійного приросту населення за незмінної кількості землі. Задум створення саме жіночої школи пояснювався тим, що домашнє господарство лежить переважно на жінці, яка, за словами П. Коробки, є «духовною підвалиною суспільства», провідником його прогресу. Тому набуття сільськогосподарських знань жіноцтвом і застосування їх на практиці неодмінно сприятиме покращенню добробуту нижчих прошарків суспільства, в тому числі й селянства, підвищенню рівня господарської культури суспільства в цілому²⁰.

Рациональному підходу до господарювання на землі та у власному господарстві мала навчити жінок саме Людмилинська школа, курс навчання в якій був розрахований на 3 роки. Навчальна програма містила відомості, необхідні для освічених господарок. Крім вивчення Закону Божого, російської мови, арифметики, практичної геометрії та природознавства важлива увага приділялася закріпленню практичних умінь і навичок роботи на земельних ділянках і в саду. Колектив викладачів і вихователів складався з директора (у 1903–1911 рр. обов'язки виконувала М. Лукіна), законовчителя, двох учительок, садівника, молочниці, економки, швачки та ін. Директор і вчителі, крім гімназійної загальної освіти, повинні були мати ще спеціальні знання з різних галузей сільського господарства. Вихованок учили умінню вирощувати овочі, квіти і польові рослини, доглядати за плодовими деревами й ягідними кущами, а також засобам боротьби зі шкідниками та бур'янами, в школі давалися практичні відомості з птахівництва, свинарства, вівчарства, вирощування великої рогатої худоби, основ молочної справи, домашньої обробці молочних продуктів, бджільництва — догляду за бджолами, отриманню меду та воску. Також дівчата знайомилися з рахівництвом і діловою кореспонденцією, веденням необхідних у

¹⁸ Об учреждении Людмилинской женской школы сельского домоводства и усадебного хозяйства в местечке Мрине Нежинского уезда Черниговской губернии // Там же. — С. 1–2.

¹⁹ Матюшенко А. Вказ. праця. — С. 137.

²⁰ Коробка П.С. Значение Людмилинской женской школы сельского домоводства и усадебного хозяйства для экономического развития сельской жизни. — СПб., 1904. — 48 с.

господарстві записів, обчисленням прибутку і видатку, вартості робіт та харчів, необхідними відомостями з організації ділових зв'язків, листування. Особлива увага приділялася веденню домашнього господарства — кулінарній справі, заготівлі різних продуктів, пранню і прасуванню білизни, рукоділлю, шиттю, крою, латанню, гігієні і засобам надання першої допомоги, основам харчування людей різного віку, вентиляції й опаленню, співу духовному й світському. В школі були розроблені ритуали морального очищення на основі християнських цінностей, що вказувало на поширення комунітарних ідей серед учениць²¹.

Теоретичні заняття у Людмилиньській школі розпочиналися 1 жовтня і тривали до 1 квітня. Решта часу відводилась для практичних занять. Узимку, з 15 грудня до 15 січня, та влітку, у липні, протягом 20 днів були канікули. Викликає інтерес розпорядок дня учениць, які просиналися влітку о 5.30, а взимку — о 6.30 ранку, за годину вони мали одягтися і прибрати кімнату, а далі бралися за читання загальних молитов і Євангелія. О 8-й годині подавався ранковий чай із хлібом, котрий випікали самі ж учениці, потім починалися теоретичні або практичні заняття з перервою ополудні на обід, до якого за одним спільним столом приєднувалися до учениць їх наставниці.

Для вступу до Людмилиньської жіночої школи, що швидко набула слави за межами Чернігівщини, не існувало жодних майнових, релігійних або станових обмежень, крім обов'язкової початкової освіти. На навчання приймалися дівчата з освітою не нижче двокласного училища, які досягли 16-річного віку. До того ж попечитель навчального закладу П. Коробка для незаможних учениць призначав стипендії. 1911 р. школа була перепрофільована в трикласну семінарію, яка готувала вчителів для початкових шкіл, що свідчило про високий рівень навчально-виховного процесу в цьому закладі. У 1915 р. тут налічувалося 60 учениць (жіноча семінарія проіснувала до 1920 р., коли була реорганізована в педагогічні курси з трирічним терміном навчання)²². Нині в цьому приміщенні розташовується відоме на Чернігівщині Мринське профтехучилище № 33.

Відкриття Людмилиньської жіночої школи було одним із перших вдалих прикладів заснування саме такого типу шкіл в Україні, які мали важливе значення для подальшого еволюційного переходу до новітніх на той час методів господарювання як на Чернігівщині, так і решти регіонів України. В умовах значного перенаселення, дефіциту зайнятості та коштів, нові знання давали змогу хоч якось покращити матеріальне становище селянства та продовжити термін зберігання виробленої продукції.

Завдяки багатьом добродійним справам Павла Степановича та його однодумців на початку ХХ ст. відбулися достатньо значні позитивні зміни у житті його земляків. До всього зробленого на той час він планував заснувати кредитну спілку, відкрити пункт оренди всіма бажаними сільськогосподарської техніки, народний дім із читальнею. Завдяки цьому добродійцю розпочалися роботи з прокладення вузькоколійки до Мрина для вивезення звідти продукції, в тому

²¹ Отчет о состоянии Людмилиньской женской школы сельского домоводства и усадебного хозяйства за 1905 гражданский год. — Нежин, 1906. — 37 с.

²² Ткаченко В. Указ. праця. — С. 282.

числі й Людмилинової школи. У задумах також були спорудження скляного заводу на р. Остер та інші плани, які так і залишилися нездійсненими спочатку через Першу світову, а потім громадянську війну. Революцію П. Коробка зустрів уже похилою, з ослабленим здоров'ям, людиною. У 1919 р. на правах позаштатного співробітника його було запрошено до складу Комісії УАН для вивчення звичаєвого права на українських теренах. Після утвердження радянської влади П. Коробка добровільно віддав усі свої землі і майно для організації комуни, лише попросив для себе кімнату та невеличку ділянку під квітник. Він так і не отримав дозволу мати хоч якусь прислугу, яка б доглядала за ним у зв'язку з хворобою. Представники радянської влади, не дивлячись на справді безліч добрих справ поміщика П. Коробки на користь простого народу, дивилися на нього як на класового ворога. Сімейний склеп на сільському кладовищі був зруйнований і пограбований, а самого Павла Степановича восени 1920 р. заарештували й відправили до Ніжина. Так як документальні свідчення про його перебування у Ніжинській та Чернігівській в'язницях не збереглися, є припущення, що П. Коробку стратили без суду та слідства²³.

Але залишилися не тільки світла пам'ять про цю благородну людину, а й її добрі справи, які і сьогодні продовжують належними чином приносити користь людям. Понад століття тому, в 1904 р., завершуючи свою доповідь на III з'їзді російських діячів технічної і професійної освіти, що відбувся у Санкт-Петербурзі, П. Коробка згадав слова відомого російського поета М. Некрасова: «Сійте розумне, добре, вічне...»²⁴. Він мав великі сподівання, що в серцях земляків проросте зерно добра, розуму, а своєму сівачу вони неодмінно скажуть слова вдячності, і потомки збережуть світлу пам'ять про його справді добрі діяння.

ПРОСВЕТИТЕЛЬСКО-БЛАГОТВОРИТЕЛЬНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ПАВЛА СТЕПАНОВИЧА КОРОБКИ

Юрий Русанов (кандидат исторических наук, доцент, заведующий кафедрой этнологии и краеведческо-туристической работы Черниговского национального педагогического университета имени Т.Г. Шевченко, Y.rusanov@rambler.ru)

В статье рассматриваются главные этапы жизни и общественной деятельности, в первую очередь просветительско-благотворительной в городке Мрин Черниговской губернии, украинского юриста и деятеля в области образования Павла Степановича Коробки.

Ключевые слова: П.С. Коробка, благотворительность, образование, культуртрегерство, коммунитарные идеи.

²³ Матюшенко А. Вказ. праця. — С. 138.

²⁴ Бруханда С. Из Замрянки Мрин розбудовувався // Носівські вісті. — 1998. — 29 квітня. — С. 3.

EDUCATIONAL AND CHARITABLE ACTIVITIES OF PAVLO STEPANOVYCH KOROBKA

Juriy Rusanov (Candidate of Historical Sciences, Associate Professor, Head of Department of Ethnology and Regional-tourist work of Chernihiv National Pedagogical University named after T.G. Shevchenko, Y.rusanov@rambler.ru)

In the article author covers the main stages of the life and social activity (mostly, educational and charitable, in the Mryn town of Chernihiv province) of Ukrainian jurispudent and education Worker Pavlo Stepanovych Korobka.

Keywords: *P.S. Korobka, charity, education, cultural expansionism, communard ideas.*